

Fakta om undersøgelsesområdet

- Med den unge kronprins Frederiks statskup i 1784 etableredes der et politisk nybrud i Danmark-Norge, den såkaldte reformperiode, præget af reformiver og en relativt åben og debatterende offentlighed
- En af de kendteste reformer i denne periode er uden tvivl forordningen om stavnsbåndets løsning i 1788
- I løbet af 1790'erne blev danske reformatorer mødt med stigende oppositionelt pres og med udenrigsminister A. P. Bernstorffs død i 1797 nåede reformperioden sin foreløbige afslutning

Fakta om afhandlingens empiriske grundlag

Afhandlingen indeholder analyser af en række politiske debatter baseret på et bredt udvalgt kildemateriale såsom politiske flyveskrifter, eller pamfletter, artikler, bøger, petitioner, kommissionsforhandlinger, forestillinger og resolutioner. I afhandlingen har Eva Krause Jørgensen hovedsageligt været optaget af udviklingen af politisk sprogbrug og diskurs i reformtiden fremfor for eksempel praktiske implementeringer af reformerne.

Om Eva Krause Jørgensen

Eva Krause Jørgensen er idéhistoriker. Hun har skrevet sin ph.d.-afhandling ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet, hvor hun har indgået i Forskningsenheden for den politiske og økonomiske tænkings historie, der er en del af Forskningsprogrammet for Filosofisk og Idéhistorisk forskning. Hendes forskningsmæssige fokus er på politisk og økonomisk tænkning og historie i 1700-tallets Danmark-Norge.

Kontakt

Eva Krause Jørgensen
Mail: iksekj@cas.au.dk

Institut for Kultur og Samfund
Aarhus Universitet
Jens Chr. Skous Vej 3
8000 Aarhus C.

BREAKING THE CHAINS

AN INTELLECTUAL HISTORY
OF THE DISCURSIVE
STRUGGLES OVER THE
DANISH AGRARIAN REFORMS,
1784-1797

PhD dissertation by Eva Krause Jørgensen

AARHUS UNIVERSITET

BREAKING THE CHAINS - AN INTELLECTUAL HISTORY OF THE DISCURSIVE STRUGGLES OVER THE DANISH AGRARIAN REFORMS, 1784-1797

Afhandlingen undersøger, hvordan forskellige moralske, politiske og økonomiske forestillinger blev begrebsliggjort, legitimeret og diskuteret i den politiske debat om de danske landboreformer i perioden fra 1784 til 1797

Landboreformerne som diskursiv proces

De store landboreformer, der blev gennemført i Danmark i slutningen af 1700-tallet, handlede ikke kun om landbotekniske og lokaladministrative tiltag. Reformerne, der involverede og påvirkede størstedelen af befolkning, var afgørende for landets politiske såvel som økonomiske fremtid. Debatterne der omgav reformerne omhandlede således en lang række af emner såsom borgerrettigheder, tradition, moral, frihed og menneskesyn, god økonomi og ikke mindst Danmarks anseelse og eftermæle overfor omverdenen og i historien. I afhandlingen analyseres disse debatter både vertikalt, fra staten såvel som offentlighedens perspektiv, og horisontalt, fra reformtilhængerens såvel som skeptikers perspektiv.

Tid til forandring...

I de politiske debatter der omgav landboreformerne kan man skelne mellem to diskursive hovedpositioner, nemlig henholdsvis en reformatorisk og en reformskeptisk position. Overordnet fremmede disse positioner to fundamentalt forskellige tilgange til, hvordan man skulle reformere økonomien og samfundet. Således argumenterede reformatorerne for tildelingen af rettigheder til bonden såsom individuel ejendom, frihed fra daglig tilsyn samt juridisk lighed. Ved at præsentere dem for muligheden for økonomiske fordele og personlig profit, mente de, at bonden ville blive opmuntret til at blive mere produktiv eftersom dette nu ville være lig hans egeninteresse.

... eller behov for bevaring

Imod reformatorerne argumenterede reformskeptikerne derimod for en økonomiforståelse baseret på fælles afhængighed og sammenhængskraft mellem forskellige samfundsgupper.

I deres argumentation kunne social stratifikation forsvares som en historisk arbejdsdeling og risikospredning, der beskyttede alle stænder og i sidste instans staten fra økonomisk kollaps. Selvom hhv. reformatorer og skeptikere kan anskues som værende i skarp politisk opposition, delte de to positioner imidlertid også retoriske træk i den forstand, at de forsøgte at anfægte, hvad de opfattede som et moralsk svigt hos deres modstandere for på den måde at forsvare en bestemt socioøkonomisk struktur.

Kompleksiteten af den politiske proces

Konflikten mellem de to hovedpositioner kan karakteriseres gennem en række ideologiske konflikter indbefattende mellem teori og praksis, uafhængighed og afhængighed, kodificering og sædvane samt centralisme og regionalisme. Med udgangspunkt i særligt den såkaldte Cambridgeskoles tilgang til studiet af politiske debatter søger afhandlingen at fremdrage en nuanceret, klarlagt og dyb forståelse af historiske aktører, der kan rumme uoverensstemmelser, modsætninger, oppositioner og kompleksitet i den historiske udvikling. Denne tilgang har endvidere dannet grundlag for en række, grundige teoretiske historiografiske diskussioner i afhandlingen.

Konklusion

Afhandlingen bidrager til den etablerede forskningstradition ved:

- at levere en dybere og grundigere forståelse af formationen af diskurser og politisk sprogbrug i reformperioden generelt og de politiske debatter om landboreformerne specifikt
- at stille skarpt på samt bringe nye perspektiver på kildemateriale og aktører, som tidligere har været lidet behandlet eller endda decideret underbelyst. Dette glæder i særdeleshed den reformskeptiske position i debatten.
- at udvide rammerne for den måde vi praktiserer intellektuel historie både med hensyn til emne- og materialevalg samt aktørniveau.

Perspektiver

Afhandlingen plæderer både for vigtigheden af at inddrage landbrugspolitiske spørgsmål i den politiske og økonomiske tænkningens historie i 1700-tallet samt af at studere hvorledes idéer og tanker blev udbredt, italesat og implementeret i praksis. Afhandlingen kan således både inspirere til en fornyet interesse for 1700-tallet og, i idéhistorisk kontekst, til at beskæftige sig med mere utraditionelle områder, materialer og emner end en mere filosofihistorisk tilgang ville havde gjort. Afhandlingen lægger således op til at tage udgangspunkt i konkrete og lokale aktørers sprogbrug og debatter fremfor i større paradigmatisk konstruktioner, tænkere eller ismer.